

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ เป็นทรัพยากรทางปัญญาที่มีค่าต่อประเทศชาติ การศึกษาจึงนับเป็นรากฐานสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งของการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า สามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต ดังนั้นในการเตรียมเด็กไทยเข้าสู่สังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) จึงต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้เกิดขึ้น เพื่อที่จะทำให้การพัฒนาปัญญาของเด็กไทยให้เกิดขึ้นอย่างเต็มตามศักยภาพ ให้มีแนวคิดแบบใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 7)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในการจัดการศึกษาตามมาตรา 80 (5) ที่กล่าวถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา เอกชนต่าง ๆ จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกันและสอดคล้องกับนโยบายพื้นฐานของรัฐ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2553 : 24)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 กระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา รวมทั้งมาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลมีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษาใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ก : 20) และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 มาตรา 38 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มาตรา 39 ให้ผู้อำนวยการ

สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ประสานระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 13)

การจัดการศึกษาหากชุมชนหรือสังคมถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบ แต่เพียงฝ่ายเดียวย่อมไม่ประสบความสำเร็จตามจุดหมาย เนื่องจากรัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านการจัดสรรทรัพยากรในการจัดการศึกษาได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นคณะบุคคลทำหน้าที่สนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายมาตรฐานในการบริหารการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแล และบำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 9) ดังนั้นการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาจึงเป็นความร่วมมือของทุกหน่วยงาน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ต้องร่วมกันจัดหา ระดมทุน เพื่อพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรเงิน วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูล และสารสนเทศเป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ มีอิสระ มีความคล่องตัวในการบริหาร เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ในการที่จะดำเนินการต่าง ๆ และทำให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อระดมทรัพยากรมาใช้ในการบริหารการศึกษา ถ้าปราศจากทรัพยากรทางการศึกษาพื้นฐานเหล่านี้ การบริหารจัดการศึกษาก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. 2546 : 51)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี มีจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 196 แห่ง แบ่งเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 75 แห่ง ขนาดกลาง จำนวน 87 แห่ง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 34 แห่ง จากรายงานผลการดำเนินงานและการกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษา เป้าหมายที่ 5 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. 2555 : 23) และการประกาศนโยบายจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2555 กำหนดวิสัยทัศน์เป็นพลังขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายและจุดเน้น โรงเรียนคุณภาพ 9 ดี ซึ่งประกอบด้วย คุณภาพดี 1 โรงเรียนนำอยู่ คุณภาพดี 2 ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ คุณภาพดี 3 ใส่ใจระดับผลสัมฤทธิ์ คุณภาพดี 4 พิชิตระบบนิเทศครู คุณภาพดี 5 เชิดชูคุณธรรม คุณภาพดี 6 ร่วมกิจกรรมการแข่งขัน คุณภาพดี 7 มุ่งมั่น

สู่ประชาคมอาเซียน คุณภาพดี 8 โรงเรียนมีระบบประกันและคุณภาพดี 9 ครอบคลุมความร่วมมือ โดยกำหนดให้โรงเรียนมีการระดมทรัพยากร เสริมสร้าง การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. 2555 : 2)

จากความสำคัญของการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาและการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และนโยบาย โรงเรียนคุณภาพ 9 ดี ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ที่กำหนดไว้ในแผนงานการบริหารการศึกษาในปีการศึกษา 2555 ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ที่จะมาช่วยสนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดของสถานศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบข้อมูลสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหาร การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี และเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 2,484 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 228 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,256 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ปีการศึกษา 2555 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 46) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 332 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน และครูผู้สอน จำนวน 302 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

1.1 ตำแหน่ง จำแนกเป็น

1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1.2 ครูผู้สอน

1.2 ขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น

1.2.1 ขนาดเล็ก

1.2.2 ขนาดกลาง

1.2.3 ขนาดใหญ่

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยเรื่อง สภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนด นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษา หมายถึง การแสวงหา การนำมา การรวบรวม ส่งเสริมและการขอรับการสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาขอความร่วมมือ

หรือประสานความร่วมมือจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งหมดทั้งในรูปของทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรสารสนเทศ และทรัพยากรการบริหารจัดการ ดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตำรวจ พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ผู้นำท้องถิ่น ด้านการปกครอง ผู้นำศาสนา เจ้าของสถานประกอบการ ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ นักศึกษา ศิษย์เก่า และปราชญ์ชาวบ้าน

2. ทรัพยากรการเงิน หมายถึง งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลและเงินนอกงบประมาณ หรือเงินรายได้ของสถานศึกษาซึ่งได้รับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ เงินที่มีผู้บริจาคจากองค์กรต่าง ๆ รายได้ผลประโยชน์จากผลผลิต การให้บริการและจากการใช้ทรัพย์สินของสถานศึกษา การจัดทำฟ้าป่าการศึกษา การจัดตั้งกองทุนมูลนิธิในสถานศึกษา การจัดงานการกุศลหรือการจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อหาทุนมาใช้ในการจัดการศึกษาหรือดำเนินโครงการกิจกรรมต่าง ๆ

3. ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือช่าง อุปกรณ์การทดลองวิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการเรียนการสอน และการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลต่าง ๆ ตัวอักษร ตัวเลข เสียงและภาพ โดยผ่านกระบวนการเก็บรวบรวม เรียบเรียง ประมวลผล และถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย มีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสนับสนุนการบริหาร การวางแผน การบริหารจัดการ และช่วยการตัดสินใจของผู้บริหารโดยสารสนเทศนั้นอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วัสดุตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

5. ทรัพยากรการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการบริหารจัดการที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้เหมาะสม ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การวางแผนงาน การสนับสนุน การควบคุมกำกับติดตามและการนิเทศงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การบริหารงานด้านการศึกษามีประสิทธิภาพโดยยึดหลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ มาจัดการให้ทรัพยากรที่มีอยู่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารการศึกษา

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

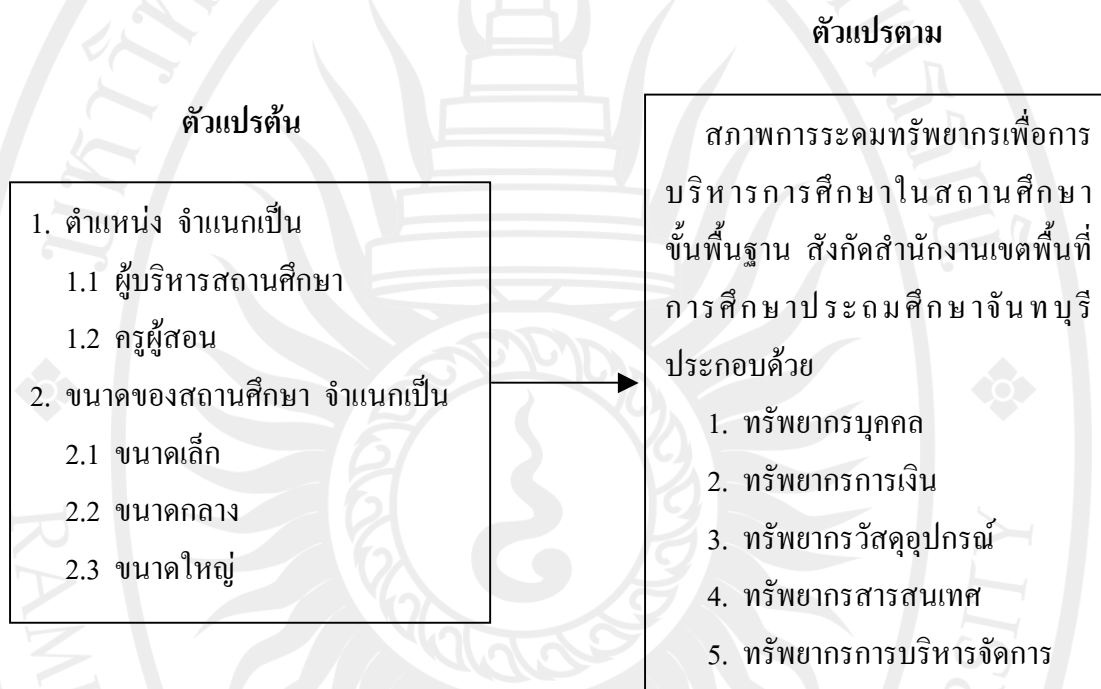
ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่การสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การแบ่งขนาดของสถานศึกษาโดยใช้จำนวนนักเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 3 ขนาดดังนี้

1. สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 120 คน
2. สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน
3. สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี แตกต่างกัน